

Goede ambities zijn geen garantie voor een gedragen warmtetransitie

Onderwerp: zorgen over de warmtetransitie

Datum: 12 december 2018

Amsterdam kent vele bewonersinitiatieven die willen overstappen op duurzame methoden om hun wijken van warmte en elektriciteit te voorzien. In het coalitieakkoord staat dat de coalitie deze initiatieven waardeert en aanmoedigt: *“We voelen het als onze verantwoordelijkheid om de zeggenschap van bewoners te vergroten ... door met de stad het gesprek en debat aan te gaan over hoe dat kan.”* (pg. 58). En de coalitie erkent dat bewonersinitiatieven een belangrijke rol spelen in de opgave om de stad op een duurzame wijze te gaan verwarmen: *“In deze collegeperiode gaan drie wijken geheel van het aardgas af. Voor andere wijken worden voorbereidingen getroffen. In tenminste één wijk wordt ingezet op energievoorziening in lokaal beheer. Nieuwbouw wijken worden vanaf nu geheel aardgasvrij gebouwd, met warmte van lokale en duurzame bronnen.”* (pg. 40). In aanvulling hierop sprak de gemeenteraad van Amsterdam zich op 9-11-2017 unaniem in zes moties uit om geen hoge temperatuur warmtenetten meer aan nieuwbouwwijken te koppelen en de voorkeur aan lokale, duurzame bronnen te geven. Ondanks deze goede voornemens maken wij ons zorgen.

Onduidelijke procedures

Bewonersinitiatieven ervaren dat de procedures voor het aanleggen van duurzame warmtesystemen in zowel nieuwbouw als bestaande wijken onduidelijk en intransparant zijn. Hiermee beperkt het ingezette warmtebeleid ook de ruimte voor meer duurzame en lokaal gedragen oplossingen. Op een aantal plekken in de stad verloopt de samenwerking tussen bewonersinitiatieven en gemeente goed, echter niet alle bewonersinitiatieven voelen zich door de gemeente gesteund. Daarnaast ervaren bewoners dat het uiterst lastig is om met het gemeentebestuur in gesprek te komen.

Fossiele afhankelijkheid

De transitie naar duurzame warmte in de gebouwde omgeving is een complexe opgave op de lange termijn. Niet alleen gaat het om het grootschalig isoleren van gebouwen en het ontwikkelen van duurzame alternatieven, maar vooral ook om het afbouwen van de afhankelijkheden en belangen in fossiele warmte. Evenwel, uit onderzoek blijkt dat het gemeentelijke warmtebeleid van de afgelopen jaren de afhankelijkheid van fossiele warmte juist heeft versterkt (zie bijlage 1 en 2). Het gemeentelijk doel is om het warmtenet van Westpoort Warmte en Nuon uit te breiden (inclusief nieuw te ontwikkelen gebieden), maar dit betekent niet dat hiermee de voorgenomen CO₂-reducties worden gerealiseerd. Een aantal recente gebeurtenissen sinds het aantreden van het nieuwe college lijken onze zorg te bevestigen (zie bijlage 3).

Eerlijk speelveld

Amsterdam heeft duidelijk aangegeven vaart te willen maken met de warmtetransitie en erkent dat burgers hier een stem en rol in hebben. Om een actieve rol van burgers mogelijk te maken zouden college en de gemeenteraad zich moeten inzetten voor een gelijk speelveld waarin alle warmte-alternatieven op een gelijkwaardige manier beoordeeld worden. Bewonersinitiatieven willen dit ook en werken hierin graag samen.

Aanbevelingen

Wanneer de raad en coalitie hun eigen ambities serieus nemen en op een slimme, democratische wijze stapsgewijs vorm willen geven aan een transitie naar duurzame warmte, dan is het noodzakelijk de bakens te verzetten. Wij vragen de raad daarom het volgende:

- 1) Maak een voortvarende start met warmtevoorziening in lokaal beheer en ga serieus samenwerken (“meespraak i.p.v. inspraak”) met de bewonersinitiatieven die hier soms al jaren mee bezig zijn.
- 2) Ontwikkel transparante procedures in samenspraak met bewoners. Wij zijn erg benieuwd naar de antwoorden op de raadvragen van Bosman en Groen op 11-12-2017 over de onduidelijke procedures.
- 3) Laat onafhankelijk onderzoek uitvoeren naar de CO₂-emissies van de hoge temperatuur warmtevoorziening in relatie tot alternatieven, en pas, waar dit aanleiding geeft, de visie aan.
- 4) Identificeer het potentieel van lokale, duurzame bronnen en breng de ondergrondse infrastructuur voor warmte koude opslag in kaart.
- 5) In overeenstemming met de door de Raad dd. 9-11-2017 ingenomen positie sluit de gemeente nieuwbouw aan op lokale, duurzame bronnen.

Als het streven is dat Amsterdammers meer invloed en zeggenschap nemen in de energietransitie, verwachten wij dat de gemeenteraad van Amsterdam hierop toeziet, zodat de gemeente in samenwerking met haar inwoners een CO₂-vrije en toekomstbestendige warmtevoorziening in de hele stad kan realiseren. We gaan graag in gesprek met de raad en het college om onze zorgen en oplossingsrichtingen toe te lichten, waarbij de bewonersinitiatieven hun successen maar ook specifieke problemen en zorgen nog eens kunnen melden.

Ondertekend:

Aad Verkleij	Bewoner Oostelijk Havengebied
Alexandra van der Tol	Huurdersvereniging Van der Pekbuurt
Andre van Stigt	Architectenbureau Van Stigt / bestuur Tramremise OntwikkelingsMaatschappij (TROM) de Hallen
Dr. Anne Stijkel	Stichting COCRATOS / SLIMwonenGaasperdm
Anne-Mieke Bouwman	Bewonerscommissie Kruislaan
Annette Schermer	Energiecoöperatie KetelhuisWG
Bart Stuart	Huurdersvereniging Van der Pekbuurt
Bert Mussig	WPW (Werkgroep Pekbuurt Warmte)
Catherina Giskes	Westindische Buurt in Transitie
Daan van der Werf	Bewoner Stadion- en Schinkelbuurt
Frank Boon	Energiecoöperatie Zuiderlicht / Amsterdam Bouwt Coalitie
Jan Willem Brouwer	Amsterdam Fossielvrij
Maartje Romme	Buurtvereniging Wetering Verbetering / Stichting Wetering Duurzaam
Marinus Knulst	Natuurlijk IJburg
Mischa Meerburg	Amsterdam Fossielvrij
Pauline Westendorp	Bewoner Stadion- en Schinkelbuurt

Ronald van Oijen	Bewoner Stadion- en Schinkelbuurt
Ruurd Priester	Gebiedonline, namens 13 Amsterdamse buurtnetwerken
Saskia Müller	Stichting Stadslab Circulair Buiksloterham
Ted Zwietering	Energiecoöperatie KetelhuisWG
Welmoed Visser	Bewoner Woon-werkpand Nautilus

En gesteund door:

Donald Pols	Algemeen directeur Milieudefensie
Dr. Flor Avelino	Assistent Hoogleraar Duurzaamheids Transities, Erasmus Universiteit
Dr. Hein-Anton van der Heijden	Politicoloog, UvA
Dr. Ir. Eefje Cuppen	Associate Professor bij de faculteit Techniek, Bestuur en Management, TU Delft & programma coördinator van de MSc Industrial Ecology
Dr. Ir. Els Leclercq	Onderzoeker circulaire economy Faculteit bouwkunde TUdelft /AMS
Dr. Ir. Sabine Jansen	Onderzoeker bij de TU Delft, faculteit Bouwkunde
Dr. Matthijs Hisschemoller	Onderzoeker DRIFT
Dr. Nicolien van der Grijp	Onderzoeker bij het Instituut voor Milieuvraagstukken, VU Amsterdam
Henk Monshouwer	Tomm Advies
Ilonka Marselis	Onderzoeker bij DRIFT, Erasmus Universiteit Rotterdam
Jaap de Jong	Gezonde Stad
Jan-Maarten Elias	Unica
Marjan Minnesma	Directeur Urgenda
Pieter Hameetman	Partner in F€IN Lab (Financial Engineering op Individueel Niveau)
Prof. Dr Jacqueline Cramer	Voormalig minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer & hoogleraar Duurzame Innovatie, Universiteit Utrecht
Prof. Dr. Derk Loorbach	Hoogleraar Socio-economische Transities, Erasmus Universiteit & Directeur van onderzoeksbureau DRIFT
Prof. Dr. Herman Wijffels	Em. hoogleraar Duurzaamheid en Maatschappelijke Verandering, Universiteit Utrecht
Prof. Dr. John Grin	Hoogleraar policy sciences, UvA
Prof. Dr. Pier Vellinga	Em. hoogleraar Klimaatverandering, Wageningen Universiteit en VU Amsterdam
Prof. Ir. Klaas van Egmond	Em. hoogleraar Milieukunde en Duurzaamheid, Universiteit Utrecht
Ruud Koornstra	Nationale energiecommissaris
Thijs Haverkamp	Oranje Energie

Bijlages:

1: Marselis, I.A. & Hisschemoller, M. (2018). 'Het moet niet te avontuurlijk worden'. DRIFT.

<https://drift.eur.nl/publications/institutionele-barrieres-wijkgebonden-warmtevoorziening/>

2: Neves Cordeiro, C. & van der Maat, R. (2018). 'Grip op Westpoort Warmte'. Rekenkamer Metropool

Amsterdam. <https://www.rekenkamer.amsterdam.nl/onderzoek/grip-op-westpoort-warmte/>

3: Analyse van ontwikkelingen in Amsterdam op het gebied van warmte in de afgelopen 6 maanden

Ongelijk speelveld

- Uit een groot aantal recente publicaties van de gemeente komt de opvatting naar voren dat fossiele restwarmte en warmte van verbrande biomassa tot minder CO₂-emissies leiden dan warmte en elektriciteit op basis van de zon. Dit roept enkele vragen op: Hoe vergelijkt de gemeente de duurzaamheid en geschiktheid van verschillende warmtebronnen? Hoe ziet het eindbeeld voor de duurzaam verwarmde stad er uit? Passen de recente hoge temperatuur aansluitingen in dit eindbeeld? Hoe garanderen Nuon en WPW de verduurzaming van de huidige hoge temperatuur stadswarmte?
- Door dit beleid wordt het onder andere praktisch onmogelijk om ontheffing van de aansluitplicht op het stadswarmtenet te krijgen, wat nadelig is voor lokale initiatieven.
- In september 2018 kwam het Grand Design 2.0 voor de warmtetransitie in de Metropoolregio Amsterdam uit. Ook hierin is geen serieuze aandacht voor duurzame alternatieven als lage-temperatuur warmte (aquathermie, datacentra) en warmte koude opslag (WKO).

Onduidelijke procedures

- Er is in Amsterdam geen transparante procedure voor het gasloos maken van woonwijken (nieuwbouw en bestaande bouw). Schriftelijke vragen vanuit de gemeenteraad hierover zijn al bijna een jaar niet beantwoord.
- In juni 2018 stelt het college voor om de nieuw te bouwen Sluisbuurt, circa 6.000 woningen en voorzieningen, met hoge temperatuur warmte te verwarmen. Na bezwaren uit de raadscommissie wordt dit voorstel nu heroverwogen; zeker in nieuwbouw zijn er legio duurzamere alternatieven.
- Begin oktober 2018 wijst het college de Van der Pekbuurt aan als eerste bestaande wijk die aangesloten gaat worden het warmtenet. Bewoners die hier al jaren ijveren voor een duurzame oplossing op lage temperatuur met warmte koude opslag worden zo buiten spel gezet.
- Zowel bij de warmteplannen voor Amstelkwartier en Sluisbuurt als bij de plannen van AEB voor de aanleg van een biomassacentrale, wordt de gemeenteraad pas in een laat stadium om goedkeuring gevraagd. Hierdoor ligt de druk hoog op de gemeenteraadsleden aangezien zij voor vertraging en extra kosten zullen zorgen wanneer ze niet meer instemmen.

In hoeverre passen deze gebeurtenissen bij het doel om samen met de inwoners te werken aan het stoppen van de CO₂-emissies en het realiseren van een geheel duurzaam verwarmde stad? Deze signalen wekken de suggestie dat de gemeente Amsterdam de focus legt op het uitbreiden van het stadswarmtenet als voornaamste oplossing voor de aardagsvrij opgave. Deze ontwikkeling is vanuit technisch, democratisch, duurzaam en economisch perspectief fundamenteel problematisch:

- Technisch gezien leidt het tot een fossiele 'lock-in': eenmaal gekozen voor deze route zal aanpassen in de toekomst steeds lastiger worden, terwijl alternatieve technologieën en oplossingen voor handen zijn.
- Vanuit democratisch perspectief dwingt deze route burgers en ondernemers in de stad tot het participeren in deze route: ruimte voor maatwerk, inspraak, lokale of coöperatieve oplossingen worden onmogelijk gemaakt. Daarnaast baart ook de gebrekkige politieke controle op dit dossier vanuit de gemeenteraad zorgen.
- Vanuit duurzaamheid gezien is ook de fossiele of in de toekomst mogelijk op biomassa gebaseerde oplossing problematisch: het vermindert elke noodzaak tot reductie van de behoefte en echt duurzame alternatieven komen niet aan bod.
- Tenslotte is ook economisch de ingeslagen weg problematisch: het houdt het fossiele verdienmodel in stand, terwijl de inzet zou moeten zijn dat deze warmtetransitie leidt tot op termijn veel lagere kosten voor burgers (en meer comfort).